

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: SAHAR GHORISHI

ΑΦΓΑΝΟΙ ΚΑΙ ΑΦΓΑΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

μια ιστορία δύναμης,
αντοχής και επιβίωσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ: 40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΥ | 4

ΓΙΑΤΙ ΑΦΓΑΝΟΙ ΚΑΙ ΑΦΓΑΝΕΣ ΚΑΤΑΦΕΥΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ; | 4

ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ | 6

1. Εμπόδια στη δίκαιη διαδικασία ασύλου | 6

Τα ποσοστά αναγνώρισης αποδεικνύουν την ανάγκη διεθνούς προστασίας | 7

2. Εμπόδια στις αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης | 8

3. Εμπόδια στην ένταξη | 10

α. Χρονοβόρες διαδικασίες και εμπόδια στην παραλαβή των απαραίτητων εγγράφων | 10

β. Περιορισμένη πρόσβαση στην αγορά εργασίας | 11

γ. Περιορισμένη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη | 12

δ. Περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση για τα παιδιά σχολικής ηλικίας | 13

4. Επιπτώσεις του αποκλεισμού και των περιορισμών στην ψυχική υγεία | 14

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΦΓΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ | 16

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ: 40 ΧΡΟΝΙΑ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΥ

Για περισσότερα από σαράντα χρόνια, ο λαός του Αφγανιστάν αναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρίδα του. Πληγωμένη από δεκαετίες πολέμων, βίαιων συγκρούσεων και φυσικών καταστροφών, η κατάσταση στο Αφγανιστάν έχει δημιουργήσει έναν από τους μεγαλύτερους προσφυγικούς πληθυσμούς στον κόσμο.

ΓΙΑΤΙ ΑΦΓΑΝΟΙ ΚΑΙ ΑΦΓΑΝΕΣ ΚΑΤΑΦΕΥΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ;

Παρόλο που ο λαός του Αφγανιστάν χρειάστηκε να αγωνιστεί επί δεκαετίες για να επιβιώσει εν μέσω πολέμων, συγκρούσεων, ανασφάλειας, επαναλαμβανόμενων φυσικών καταστροφών, χρόνιας φτώχειας, ξηρασίας, εκτεταμένης επισιτιστικής ανασφάλειας και μιας αδύναμης ή φθίνουσας οικονομίας, η κατάσταση πλέον είναι καταστροφική. Από τότε που το Ισλαμικό Κράτος του Αφγανιστάν (κοινώς γνωστό ως «Ταλιμπάν»), κατέλαβε τον έλεγχο της χώρας τον Αύγουστο του 2021, οι διεθνείς χρηματοδότες ανέστειλαν αμέσως τις περισσότερες μη ανθρωπιστικές χρηματοδοτήσεις και δέσμευσαν περιουσιακά στοιχεία δισεκατομμυρίων δολαρίων. Χωρίς αυτή τη χρηματοδότηση, η οικονομία έχει καταρρεύσει, με βαθιές συνέπειες για τον λαό του Αφγανιστάν, ο οποίος αντιμετωπίζει σήμερα μια από τις χειρότερες ανθρωπιστικές κρίσεις παγκοσμίως.

Η συνεχιζόμενη βία, ο φόβος, η ανασφάλεια και η αποστέρηση εξακολουθούν να ωθούν τους Αφγανούς/ές να αναζητούν ασφάλεια, προστασία και άσυλο εκτός συνόρων. Ωστόσο, γειτονικές χώρες, όπως το Ιράν και το Πακιστάν, οι οποίες ήδη φιλοξενούν πάνω από το 90% όλων των καταγεγραμμένων Αφγανών προσφύ-

γων παγκοσμίως, αντιμετωπίζουν αυξανόμενες δυσκολίες στη δυνατότητά τους να στηρίξουν τις νέες αφίξεις και να παράσχουν προστασία. Ταυτόχρονα, οι νόμιμοι και ασφαλείς οδοί μετακίνησης προς την Ευρώπη παραμένουν εξαιρετικά περιορισμένες, μεταξύ άλλων λόγω του πολύ χαμηλού ποσοστού επανεγκατάστασης γενικά, και για τους Αφγανούς πρόσφυγες ειδικά. Αυτό, αναπόφευκτα, δεν αφήνει στους ανθρώπους καμία άλλη επιλογή πέρα από το να ξεκινήσουν δύσκολα και επικίνδυνα ταξίδια, συχνά μέσω της Τουρκίας, για να προσπαθήσουν να φτάσουν στην Ευρώπη.

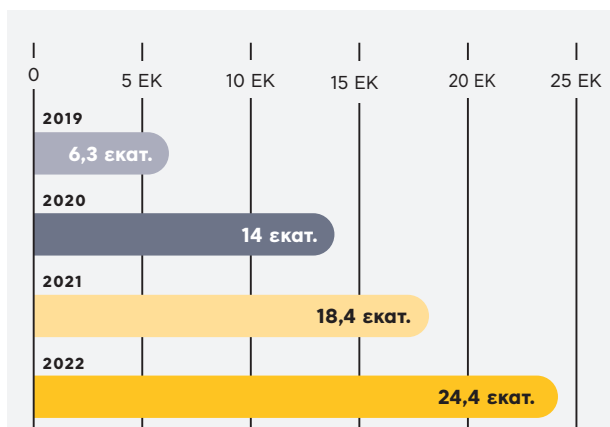
Τα ταξίδια αυτά γίνονται ακόμη πιο επικίνδυνα λόγω της πρακτικής των επαναπροωθήσεων που λαμβάνουν χώρα στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της Ευρώπης, πρακτική που έχει γίνει de facto πολιτική στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Ειδικό Εισηγητή του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών. Οι «επαναπροωθήσεις» υποδηλώνουν ένα σύνολο παράνομων πρακτικών με τις οποίες απαγορεύεται στους ανθρώπους που διαφεύγουν από τον πόλεμο και τις διώξεις, η πρόσβαση στο έδαφος ενός κράτους και, ως εκ τούτου, το δικαίωμά τους να αιτηθούν άσυλο. Τα περιστατικά αυτά περιλαμβάνουν συνήθως διάφορα ποινικά αδικήματα από τις αρχές, όπως η παράλειψη παροχής σωτήριας βοήθειας, ξυλοδαρμοί, κλοπές ή άλλου είδους απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Από τις περίπου 6.000 περιπτώσεις επαναπροωθήσεων που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα και αναφέρθηκαν σε μαρτυρίες επιζώντων/ωσών στο Δίκτυο Παρακο-

λούθησης της Βίας στα Σύνορα από το 2017, ένα συγκλονιστικό 98% αφορούσε τη χρήση βίας. Παρότι ο Συνήγορος του Πολίτη διερευνά πάνω από 50 περιστατικά επαναπροωθήσεων για 10.000 άτομα, οι ελληνικές αρχές αρνούνται σταθερά την πρακτική αυτή.

Οι Αφγανοί/ές αποτελούν σταθερά τη δεύτερη πληθυσμιακά εθνικότητα αιτούντων/ουσών άσυλο σε ολόκληρη την Ε.Ε. από το 2016, μετά τους Σύριους/ες. Από τον Αύγουστο έως τον Δεκέμβριο του 2021, μετά την αλλαγή εξουσίας στο Αφγανιστάν, οι Αφγανοί/ές έγιναν η μεγαλύτερη ομάδα αιτούντων/ουσών διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα και στην Ε.Ε. Μέχρι στιγμής για το 2022, οι Αφγανοί/ές είναι η δεύτερη μεγαλύτερη ομάδα αιτούντων/ουσών άσυλο στην Ε.Ε., μετά τους/τις Ουκρανούς/ές.

Παρά τις διώξεις και τους κινδύνους από τους οποίους διαφεύγουν, οι Αφγανοί πρόσφυγες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση σε πλήρεις και δίκαιες διαδικασίες ασύλου, καθώς και σε αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής και υποστήριξη ένταξης για την ανοικοδόμηση της ζωής τους.

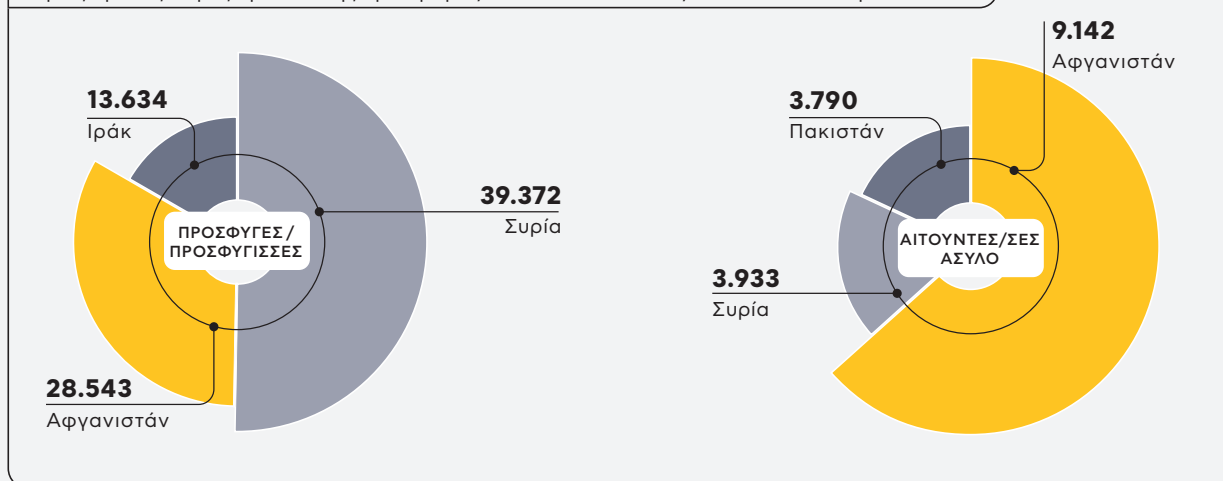

ΓΡΑΦΗΜΑ 2 ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2019-2022

24,4 εκατομμύρια Αφγανών, πάνω από το μισό πληθυσμό, έχουν ανάγκη από ανθρωπιστική βοήθεια. Ο αριθμός αυτός είναι σχεδόν τετραπλάσιος σε σχέση με μόλις τρία χρόνια πριν.

Πηγή: Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (ΟCHA), Σχέδιο ανθρωπιστικής αντιμετώπισης για το Αφγανιστάν, Ιανουάριος 2022

Οι τρεις πρώτες χώρες προέλευσης προσφύγων/ισσών και αιτούντων/ουσών άσυλο στην Ελλάδα

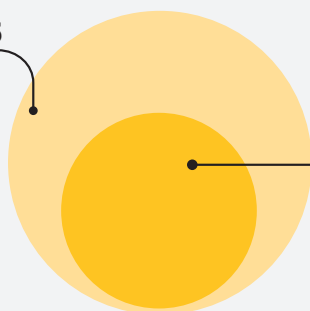
ΓΡΑΦΗΜΑ 3 ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΦΓΑΝΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ/ΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ/ΟΥΣΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Δεκεμβρίου 2021, 28.543 (23,9% των 119.650) πρόσφυγες/ισσες και 9.142 (24,7% των 37.047) αιτούντες/σες άσυλο στην Ελλάδα προέρχονται από το Αφγανιστάν, γεγονός που τους καθιστά τον δεύτερο μεγαλύτερο πληθυσμό προσφύγων μετά τους Σύριους και τον μεγαλύτερο πληθυσμό αιτούντων άσυλο.

Πηγή: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2021, Έκθεση στατιστικών εξαμήνου και βάση αναζήτησης δεδομένων Ύπατης. Ο προσφυγικός πληθυσμός υπό εξέταση αντιπροσωπεύει τα άτομα που αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες από την Ελλάδα, ενώ ο πραγματικός αριθμός που βρίσκεται στην Ελλάδα μπορεί να είναι μικρότερος, καθώς πολλοί συχνά φεύγουν για να επανασυνδεθούν με μέλη της οικογένειάς τους ή να αναζητήσουν μία καλύτερη ζωή σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

ΣΥΝΟΛΟ 3.195
2021

1.725

Κάτω των 18 ετών
2021

54%

♀ **28%**
900 ΓΥΝΑΙΚΕΣ

♂ **72%**
2.295 ΑΝΔΡΕΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4 ΑΙΤΗΣΗ ΑΣΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ ΑΦΓΑΝΩΝ - ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΠΟΙΗΜΕΝΑ) ΓΙΑ ΤΟ 2021

Πηγή: Eurostat, Βάση δεδομένων αιτούντων άσυλο για πρώτη φορά ανά τύπο αιτούντος, εθνικότητα, ηλικία, φύλο, ετήσια συγκεντρωτικά στοιχεία (στρογγυλοποιημένα), 2021

ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Εμπόδια στη δίκαιη διαδικασία ασύλου

Τον Ιούνιο του 2021, η Ελλάδα εξέδωσε Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) κατά την οποία η Τουρκία θεωρείται «ασφαλής τρίτη χώρα» για ανθρώπους με καταγωγή από το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν, τη Σομαλία και τη Συρία. Βάσει αυτής της πολιτικής, οι αιτήσεις ασύλου των ατόμων από αυτές τις πέντε εθνικότητες δεν εξετάζονται με βάση τις ατομικές τους συνθήκες και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν στη χώρα καταγωγής τους. Αντιθέτως, θεωρείται ότι είναι ασφαλείς στην Τουρκία, και μόνο αν αποδειχθεί το αντίθετο, οι αιτήσεις αυτές περνάνε το στάδιο του 'παραδεκτού' και η Ελλάδα τις εξετάζει στην ουσία. Είναι ανησυχητικό ότι τρεις από τις πέντε εθνικότητες (Αφγανοί, Σομαλοί και Σύριοι) που αναφέρονται στην ΚΥΑ είναι αυτές που αναγνωρίζονται συχνότερα ως πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Η εφαρμογή της ΚΥΑ εμποδίζει χιλιάδες Αφγανούς/ές να φτάσουν στη συνέντευξη ουσίας για να εξηγήσουν τους λόγους που αιτούνται διεθνή προστασία, και τους

καταδικάζει σε επιστροφή στην Τουρκία. Ωστόσο, η Τουρκία έχει δηλώσει ότι δεν θα προχωρήσει σε διαδικασία επιστροφών και δεν έχει δεχτεί ανθρώπους, από τον Μάρτιο του 2020. Ως αποτέλεσμα, τα τελευταία δύομισι χρόνια, οι άνθρωποι των οποίων οι αιτήσεις έχουν θεωρηθεί «απαράδεκτες» βρίσκονται στην Ελλάδα σε ένα νομικό κενό: αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην επαναπρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, δεν έχουν έγγραφα που να δείχνουν το νομικό τους καθεστώς και δεν έχουν δικαίωμα σε στέγαση, χρηματική βοήθεια, εργασία ή υπηρεσίες σίτισης στους καταυλισμούς όπου διαμένουν. Επιπλέον, παρόλο που η ΚΥΑ χαρακτηρίζει την Τουρκία ασφαλή για τους Αφγανούς πρόσφυγες, οι τουρκικές αρχές πραγματοποιούν παράνομες επιστροφές Αφγανών αιτούντων/ών άσυλο πίσω στο Αφγανιστάν. Αυτό, όχι μόνο επηρεάζει την πρόσβαση των Αφγανών στη διεθνή προστασία, αλλά προκαλεί επίσης σημαντική σύγχυση, καθώς οι άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν γιατί ερωτούνται μόνο για την Τουρκία, και όχι τους λόγους που τους ανάγκασαν να εγκαταλείψουν το Αφγανιστάν.

Μέχρι το τέλος του 2021, τα ποσοστά απόρριψης αιτήσεων ασύλου βάσει της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» αυξήθηκαν δραματικά κατά 126% σε αυτές τις πέντε εθνικότητες. Όσον αφορά Αφγανούς/ές, το 42,2% (2.167 σε σύνολο 5.173) των αιτήσεων ασύλου το 2021 απορρίφθηκαν με την αιτιολογία ότι η Τουρκία θα ήταν «ασφαλής τρίτη χώρα» για να επιστραφούν.

2020
2,839

↑126%

2021
6,424

100%

ΓΡΑΦΗΜΑ 5 ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟΡΡΙΠΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΤΗΣ «ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΤΡΙΤΗΣ ΧΩΡΑΣ»

Οι εθνικότητες για τις οποίες η Τουρκία θεωρείται «ασφαλής τρίτη χώρα» στην ΚΥΑ οδήγησαν σε κατακόρυφη αύξηση των απορριπτικών αποφάσεων με βάση την έννοια της «ασφαλούς τρίτης χώρας» - από 2.839 το 2020 σε 6.424 το 2021. Από αυτές, οι 5.922 (92%) εκδόθηκαν στο πλαίσιο της ΚΥΑ.

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Υπηρεσία Συντονισμού, Γραφείο Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, ΑΠ. 97157 - 17.02.2022

Η Mojdeh¹ και η 8χρονη κόρη της έφτασαν στη Σάμο το 2018. Μετά από πέντε μήνες μεταφέρθηκαν στον καταυλισμό της Ριτσώνας στην πειρωτική χώρα. Έπρεπε να περιμένουν πάνω από τρία χρόνια ως αιτούσες άσυλο για να οριστεί ημερομηνία συνέντευξης και να εξηγήσουν γιατί αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το Αφγανιστάν. Ωστόσο, όταν τελικά έφτασε η ημερομηνία συνέντευξης, η Mojdeh ρωτήθηκε για το αν θα μπορούσε να επιστρέψει στην Τουρκία:

“ Είχα πρόσφατα τη "συνέντευξη για την Τουρκία" και απέρριψαν την υπόθεσή μου... [Η κόρη μου και εγώ] ασκήσαμε προσφυγή και τώρα περιμένουμε εδώ και μήνες για την απόφαση.

Μόλις που είδαμε την Τουρκία, δεν ξέρουμε τίποτα γι' αυτήν τη χώρα.. Η τουρκική αστυνομία χτύπησε ακόμη και την κόρη μου όταν περάσαμε τα σύνορα από το Ιράν στην Τουρκία - η κόρη μου ήταν μόλις 3 ετών τότε...

Δεν έχουμε τίποτα - κανένα έγγραφο. Είναι πολύ δύσκολο για μένα, μόνη μου εδώ με την κόρη μου... Είναι πολύ δύσκολο χωρίς νομικό καθεστώς- το μέλλον μας είναι άγνωστο. ”

Mojdeh, 26χρονη γυναίκα από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στην Αθήνα, 2022

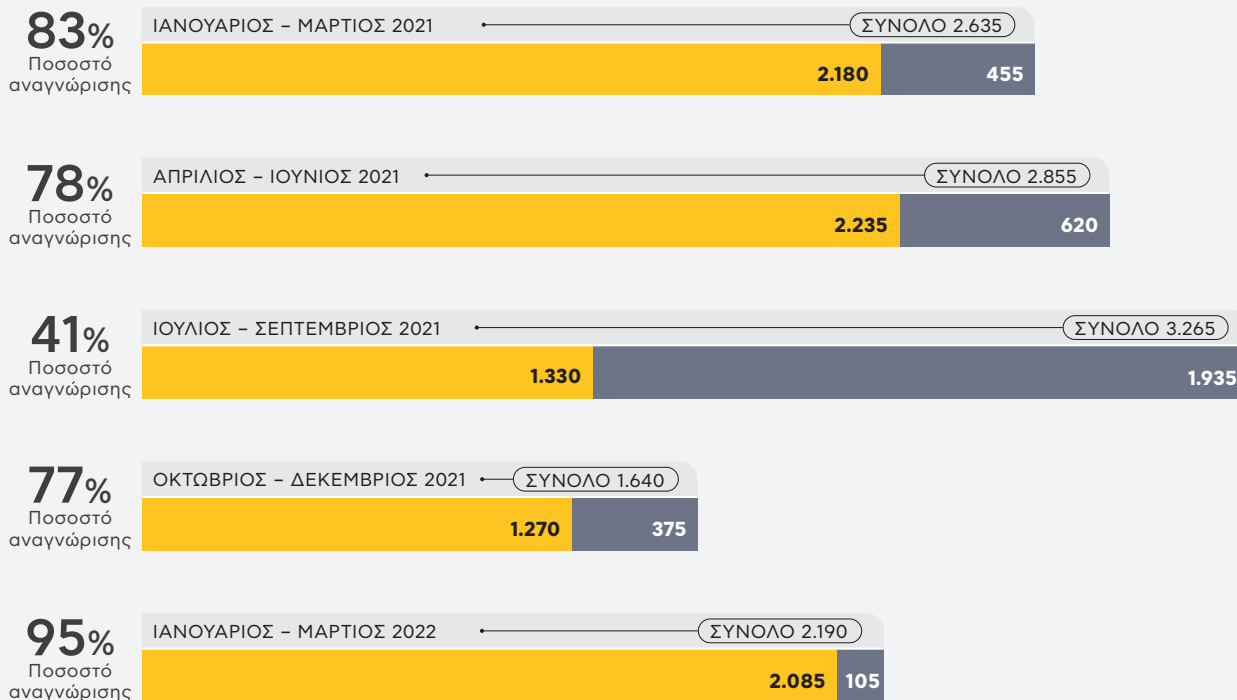
Τα ποσοστά αναγνώρισης αποδεικνύουν την ανάγκη διεθνούς προστασίας

Παρά την έλλειψη πρόσβασης σε νόμιμες και ασφαλείς οδούς προς την Ευρώπη, οι Αφγανοί/ές που καταφέρνουν να φθάσουν και να αναφερθούν στους λόγους που τους ανάγκασαν να εγκαταλείψουν το Αφγανιστάν, λαμβάνουν διεθνή προστασία σε υψηλά ποσοστά. Χαρακτηριστικά, τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 2021, μετά την αλλαγή εξουσίας στη χώρα, τα ποσοστά αναγνώρισης στην Ε.Ε. ήταν πάνω από 90%. Αυτή η τάση συνεχίζει να είναι εμφανής στην Ελλάδα, όπου τα ποσοστά αναγνώρισης για διεθνή προστασία των Αφγανών έφτασαν το 95% τους πρώτους τρεις μήνες του 2022.

Παρότι αυτό είναι ενθαρρυντικό, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα υψηλά ποσοστά αναγνώρισης μετά τα γεγονότα του Αυγούστου 2021, οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι δόθηκαν έκτακτες οδοί προς την ΕΕ σε όσους/ες εκποτίστηκαν και ότι οι περισσότερες χώρες ανέστειλαν τις αρνητικές αποφάσεις για τους Αφγανούς υπηκόους. Πράγματι, ενώ τα ποσοστά αναγνώρισης ήταν υψηλά μετά την εγκαθίδρυση της de facto κυβέρνησης στο Αφγανιστάν, υπάρχουν ενδείξεις ότι η συνολική υποστήριξη της ΕΕ έχει πλέον μειωθεί, με τα ποσοστά αναγνώρισης να πέφτουν απότομα από 68% τον Φεβρουάριο σε 53% τον Μάιο του 2022. Ωστόσο, δεν είχαν ή δεν θα έχουν όλοι οι Αφγανοί πρόσβαση σε ασφαλείς μεταβάσεις μέσω οδών έκτακτης ανάγκης - πράγμα που σημαίνει ότι είναι κρίσιμο για την Ελλάδα να διασφαλίσει ότι όλοι οι Αφγανοί αιτούντες άσυλο θα έχουν πρόσβαση σε πλήρεις και δίκαιες διαδικασίες ασύλου.

¹ Τα πραγματικά ονόματα έχουν αλλάξει, για λόγους προστασίας της ανωνυμίας.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6 ΠΟΣΟΣΤΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΦΓΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021 – ΜΑΡΤΙΟΣ 2022)

Πηγή: Eurostat, Ποσοστά αναγνώρισης Αφγανών στην Ελλάδα (Ιανουάριος 2021 – Μάρτιος 2022).

2. Εμπόδια στις αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης

Η στέγαση των αιτούντων/ουσών άσυλο και των προσφύγων/ισσών στην Ελλάδα ορίζεται από περιορισμούς και αποκλεισμούς. Οι αιτούντες/σες άσυλο, όσο περιμένουν την απόφαση για διεθνή προστασία, λαμβάνουν στέγαση και μικρή χρηματική βοήθεια από την κυβέρνηση, εφόσον μένουν σε κρατικές δομές. Συνήθως στεγάζονται σε καταυλισμούς στα νησιά ή στην ηπειρωτική χώρα, καταυλισμούς που είναι συχνά απομονωμένοι από τις τοπικές κοινότητες και με επιβαλλόμενους περιορισμούς εισόδου-εξόδου. Ένας μικρότερος αριθμός αιτούντων/ουσών άσυλο με ευαλωτότερες διαμένει στον αστικό ιστό, μέσω του Στεγαστικού προγράμματος για αιτούντες διεθνή προστασία (ESTIA).

Τα άτομα που λαμβάνουν απόφαση επί της αίτησης ασύλου τους, είτε θετική είτε αρνητική, ζουν συχνά σε καταστάσεις επισφάλειας. Σε περίπτωση χορήγησης

καθεστώτος διεθνούς προστασίας, διακόπτεται η στέγαση και η χρηματική βοήθεια 30 ημέρες μετά την παραλαβή της θετικής απόφασης. Μπορούν ωστόσο να υποβάλουν αίτηση για επιδότηση ενοικίου μέσω του προγράμματος HELIOS. Ωστόσο, αυτό είναι αρκετά δύσκολο, καθώς οι πρόσφυγες/ισσες πρέπει να βρουν και να νοικιάσουν ένα σπίτι για να λάβουν την επιδότηση. Αυτό συχνά τους αφήνει χωρίς στέγη και χωρίς εισόδημα, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από τη φτώχεια και την εξαθλίωση. Οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες/ισσες έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε κοινωνικές παροχές στο πλαίσιο των εθνικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας στα οποία έχουν πρόσβαση οι Έλληνες πολίτες. Ωστόσο, συχνά δεν διαθέτουν τα απαραίτητα νομικά έγγραφα, όπως αριθμό κοινωνικής ασφάλισης, αριθμό φορολογικού μητρώου ή τραπεζικό λογαριασμό για να υποβάλουν αίτηση για τέτοιου είδους παροχές και δεν γνωρίζουν το δικαίωμά τους ή τη διαδικασία που απαιτείται. Σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης επί του αιτήματός ασύλου, ακόμη και εν

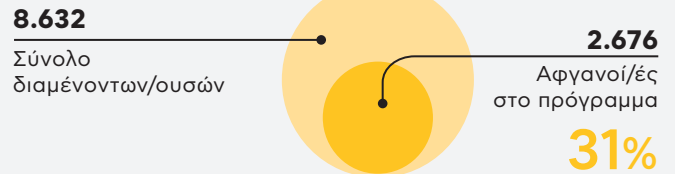

αναμονή της απόφασης επί της προσφυγής ή επί της μεταγενέστερης αίτησης ασύλου, αναγκάζονται να ζουν σε απομακρυσμένους καταυλισμούς για αόριστο χρονικό διάστημα εφόσον δε διαθέτουν τα απαραίτητα έγγραφα ούτε και εισόδημα.

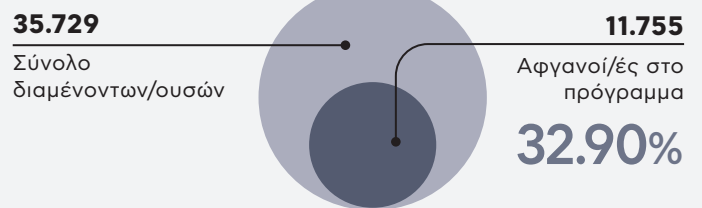
Τα ασυνόδευτα παιδιά, μια από τις πιο ευάλωτες κατηγορίες των εκτοπισμένων πληθυσμών, φιλοξενούνται κυρίως σε ξενώνες και ορισμένα σε διαμερίσματα υποστηριζόμενης διαβίωσης. Μόλις συμπληρώσουν τα 18 έτη, πρέπει να εγκαταλείψουν το σπίτι τους εντός 30 ημερών. Λόγω της έλλειψης επιλογών στέγασης στον αστικό ιστό, αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα αστικά κέντρα και να μετακινηθούν σε απομακρυσμένους καταυλισμούς, όπου δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες και ευκαιρίες ένταξης.

Είναι ανησυχητικό ότι από τον Απρίλιο του 2022, το στεγαστικό πρόγραμμα ESTIA περιόρισε τις θέσεις του από 27.000 σε 10.000, με στόχο το πρόγραμμα να κλείσει εντελώς μέχρι το τέλος του 2022. Αυτό θα στερήσει από χιλιάδες ευάλωτους αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων πολλών Αφγανών, αξιοπρεπή στέγαση στον αστικό ιστό, εξαναγκάζοντάς τους να ζουν σε απομακρυσμένους καταυλισμούς.

Αιτούντες/σες άσυλο που διαμένουν στο πρόγραμμα ESTIA (Μάρτιος-Μάιος 2022)

Αριθμός αναγνωρισμένων προσφύγων/ισσών που υποστηρίχθηκαν από το πρόγραμμα HELIOS

ΓΡΑΦΗΜΑ 8 **ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΦΓΑΝΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ/ΟΥΣΩΝ ΑΣΥΛΟ (ESTIA) ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ/ΙΣΣΩΝ (HELIOS) ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ ΣΕ ΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ**

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικό δελτίο ESTIA, Μάρτιος-Μάιος 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικό δελτίο HELIOS

24

προσφυγικοί καταυλισμοί στην ενδοχώρα

12.239

Πληθυσμός διαμένωντων /ουσών στα 24 καμπ

5.067

Πληθυσμός Αφγανών διαμένωντων/ουσών στα καμπ

41.04%

ΓΡΑΦΗΜΑ 7 **ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΦΓΑΝΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ/ΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ/ΟΥΣΩΝ ΑΣΥΛΟ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΝΔΟΧΩΡΑΣ (ΜΑΡΤΙΟΣ 2022)**

Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), Μάρτιος 2022, Ενημερωτικό δελτίο: Υποστήριξη των ελληνικών αρχών στη διαχείριση του εθνικού συστήματος υποδοχής αιτούντων άσυλο και ευάλωτων μεταναστών (SMS)

Παρόλο που τα προγράμματα στέγασης στον αστικό ιστό και η στήριξη των αιτούντων/ουσών άσυλο και των προσφύγων/ισσών μειώνονται στην ηπειρωτική χώρα, εν αντιθέσει στα νησιά, οι Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) που προσομοιάζουν σε φυλακές, αντικατέστησαν τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ). Στη Λέρο, την Κω και τη Σάμο, λειτουργούν ήδη τέτοιες ελεγχόμενες δομές.

Ο Mehdi, έφτασε στη Σάμο, τον Οκτώβριο του 2019. Αρχικά, έπρεπε να περιμένει 9 μήνες για την έκδοση δελτίου αιτούντος άσυλο και στη συνέχεια άλλους 9 μήνες για την πρώτη συνέντευξη ασύλου για το Αφγανιστάν, όπου το αίτημά του απορρίφθηκε. Όταν υπέβαλε εκ νέου αίτηση ασύλου, του έγινε συνέντευξη για την Τουρκία και η υπόθεσή του απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι η Τουρκία ήταν "ασφαλής τρίτη χώρα" για να επιστρέψει. Μετά την ανατροπή του καθεστώτος στο Αφγανιστάν, ο Mehdi υποβλήθηκε σε νέα συνέντευξη για το Αφγανιστάν και έλαβε διεθνή προστασία. Αυτή η διαδικασία είχε ως αποτέλεσμα ο Mehdi να ζει σε νομικό κενό στη ζούγκλα του καταυλισμού του Βαθέως για σχεδόν τρία χρόνια πριν από τη μεταφορά του στην ΚΕΔ Σάμου.

“ Το να ζεις στον καταυλισμό (ΚΕΔ) είναι μια πολύ δύσκολη εμπειρία... Δεν θα έπρεπε καν να του δίνουν το όνομα "καταυλισμός"- κατά τη γνώμη μου είναι φυλακή - δεν υπάρχει καμία διαφορά... Μπορείς να μπεις ή να βγεις μόνο μεταξύ 8 π.μ. και 8 μ.μ.. Υπάρχει ένα σημείο ελέγχου όπου ελέγχουν το τηλέφωνο, το πορτοφόλι, τις τσέπες - ακόμα και τις μικρές τσέπες των ρούχων ψάχνουν. Στη συνέχεια, όταν θέλεις να μπεις μέσα πρέπει να περάσεις τρεις, τέσσερις πόρτες με δακτυλικά αποτυπώματα... Εμείς οι πρόσφυγες δεν είμαστε ένοχοι εγκληματιές, είμαστε άνθρωποι, ήρθαμε εδώ με ελπίδα. ”

Mehdi, 23χρονος άνδρας από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στη Σάμο, 2022.

3. Εμπόδια στην ένταξη

Ενώ η ελληνική κυβέρνηση έχει καλωσορίσει τους πρόσφυγες/ισσες από την Ουκρανία, καταγράφοντας αποτελεσματικά τις αιτήσεις ασύλου, εκδίδοντας νομικά έγγραφα και επιτρέποντας την άμεση πρόσβαση στην εργασία, οι Αφγανοί/ές στην Ελλάδα, μαζί με άλλους αιτούντες/σες άσυλο και πρόσφυγες/ισσες, εξακολουθούν να ζουν απομονωμένοι από την ελληνική κοινωνία, προσπαθώντας να ξαναχτίσουν τη ζωή τους. Ακόμα και μετά τη λήψη του καθεστώτος, οι πρόσφυγες/ισσες έχουν περιορισμένη υποστήριξη για την ένταξη.

α. Χρονοβόρες διαδικασίες και εμπόδια στην παραλαβή των απαραίτητων εγγράφων

Η προσέγγιση της ελληνικής κυβέρνησης σε Ουκρανούς πρόσφυγες/ισσες που φτάνουν στην Ελλάδα δείχνει ότι υπάρχουν πιο αποτελεσματικοί τρόποι για να καλυφθεί το κενό στο οποίο βρίσκονται πολλοί πρόσφυγες/ισσες και αιτούντες/σες άσυλο. Σε αντίθεση με τους Αφγανούς/ές και άλλους πρόσφυγες/ισσες στην

Ελλάδα, με την εφαρμογή της οδηγίας για την προσωρινή υποδοχή, όλοι οι Ουκρανοί/ές έλαβαν προσωρινή προστασία διάρκειας ενός έτους εντός 90 ημερών από την άφιξή τους, με την έκδοση αριθμού φορολογικού μητρώου και κοινωνικής ασφάλισης στην ταυτότητά τους, που τους παρέχει άμεση πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στην ιατρική περίθαλψη. Αντίθετα, τον Ιανουάριο του 2022, το 49,12% των αναγνωρισμένων προσφύγων/ισσών άνω των 18 ετών που ζούσαν σε καταυλισμούς στην ηπειρωτική Ελλάδα εξακολουθούσαν να μην έχουν αριθμό φορολογικού μητρώου, ο οποίος είναι απαραίτητος για την υπογραφή σύμβασης εργασίας ή την ενοικίαση κατοικίας.

Από το 2020, υπήρξαν εκτεταμένες διοικητικές καθυστερήσεις στην ανανέωση των αδειών διαμονής, οι οποίες εμπόδισαν την πρόσβαση των αναγνωρισμένων προσφύγων/ισσών στα δικαιώματά τους, όπως το άνοιγμα ή η διαχείριση τραπεζικού λογαριασμού, η εργασία, η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και κοινωνικές παροχές.

Ο Ahmad, διερμνέας της IRC Hellas, εξακολουθεί να ζει σε κατάσταση ανασφάλειας και αβεβαιότητας λόγω των χρονοβόρων και αναποτελεσματικών διαδικασιών έκδοσης άδειας διαμονής, παρά τις προσπάθειές του για ένταξη. Ο Ahmad έφτασε στη Λέσβο το 2018, όπου έζησε στον προσφυγικό καταυλισμό της Μόριας για ένα χρόνο, πριν από τη μεταφορά του στην ηπειρωτική χώρα.

“ Έλαβα καθεστώς διεθνούς προστασίας μετά από 3 χρόνια, αλλά δεν μπορώ καν να πω ότι το έλαβα, καθώς την ημέρα που πήγα να παραλάβω την άδεια διαμονής μου, η ημερομηνία που αναγραφόταν σε αυτήν είχε ήδη λήξει. Έμεινα έκπληκτος, μου την έδωσαν και μου είπαν πως «αυτή είναι η άδεια διαμονής σας, αλλά δυστυχώς έχει ήδη λήξει 2 μήνες πριν»... Και τώρα έχουν περάσει 11 μήνες από τότε που έκανα αίτηση για την ανανέωσή της και μέχρι τώρα τίποτα. Πήρα και δικηγόρο και τον πλήρωσα, αλλά ο δικηγόρος δεν μπορεί να κάνει τίποτα... Περιμένω και δεν μπορώ να κάνω τίποτα με αυτή τη ληγμένη ταυτότητα. Δεν μπορώ καν να αγοράσω μια νέα κάρτα SIM... ή αυτοκίνητο ή μοτοσικλέτα. Για παράδειγμα, ήθελα να πάω να κάνω μαθήματα οδήγησης, αλλά μου είπαν ότι επειδή η ταυτότητά σας έχει λήξει δεν μπορείτε να λάβετε μέρος στα μαθήματα. Αυτό είναι απογοητευτικό, όχι μόνο για μένα, αλλά για όλους τους πρόσφυγες και τις προσφύγισες. ”

Ahmad, 30χρονος άνδρας από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στην Αθήνα, 2022.

Ένα κοινό ερωτηματολόγιο σχετικά με την πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση και τις υπηρεσίες υγείας για τους πρόσφυγες/ισσες και τους αιτούντες/σες άσυλο από την IRC, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) και το Κέντρο Διοτίμα, που διεξήχθη μεταξύ Νοεμβρίου 2021 - Μαΐου 2022, απεικόνισε τις βασικές προκλήσεις για την ένταξη στην Ελλάδα. Οι 41 από τους 183 ερωτηθέντες/είσες (22%) προέρχονταν από το Αφγανιστάν.

β. Περιορισμένη πρόσβαση στην αγορά εργασίας

Παρόλο που η εργασία είναι ο πιο άμεσος τρόπος ένταξης στην ελληνική κοινωνία, οι αιτούντες/σες άσυλο δε μπορούν να εργαστούν τους πρώτους έξι μήνες από την υποβολή της αίτησης ασύλου, ενώ το δικαίωμα εργασίας ανακαλείται μετά την πρώτη απορριπτική απόφαση.

Από τους 183 ερωτηθέντες/είσες στο προαναφερθέν κοινό ερωτηματολόγιο των τριών οργανώσεων, το 72,6% ανέφερε ότι βρισκόταν σε καθεστώς ανεργίας. Από τους 41 ερωτηθέντες/είσες από το Αφγανιστάν, πάνω από το 50% ήταν άνεργοι/ες.

Οι ερωτηθέντες/είσες από το Αφγανιστάν σημείωσαν ότι ορισμένα από τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας είναι ότι δε γνωρίζουν ελληνικά, δεν έχουν τα απαραίτητα έγγραφα, ότι αντιμετωπίζουν διακρίσεις από τους εργοδότες,

δεν έχουν δίκτυο στην Ελλάδα και δυσκολεύονται να κατανόσουν την ελληνική γραφειοκρατία, ενώ επίσης δεν έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία ή αναγνώριση αυτής. Πολλά από αυτά τα εμπόδια είναι αποτέλεσμα της έλλειψης πρόσβασης σε πλήρεις και δίκαιες διαδικασίες ασύλου, του περιορισμού και του αποκλεισμού, των χρονοβόρων και αναποτελεσματικών διαδικασιών για την έκδοση εγγράφων και της έλλειψης υποστήριξης της ένταξης από την υποδοχή, όπως η παροχή μαθημάτων ελληνικής γλώσσας.

Σε σύγκριση με τους πρόσφυγες/ισσες από την υποσαχάρια Αφρική που μπορεί να μιλούν αγγλικά ή γαλλικά, για τους Αφγανούς/ές στην Ελλάδα, η γλώσσα αποτελεί βασικό εμπόδιο, καθώς τα Ντάρι και Πάστο, γραμμένα στο αραβικό αλφάβητο, διαφέρουν σημαντικά από τα ελληνικά και τα αγγλικά, καθιστώντας την πρόσβαση σε μαθήματα γλώσσας από το πρώτο στάδιο υποδοχής ιδιαίτερα κρίσιμη.

“ **Με τα αγγλικά μου μπόρεσα να σταθώ στα πόδια μου, ίσως αν δεν μιλούσα αγγλικά, δεν θα είχα καν αυτή την ταυτότητα. Ίσως να κοιμόμουν στα πάρκα, χωρίς να έχω πού να πάω... Είδα με τα ίδια μου τα μάτια ανθρώπους που είχαν προβλήματα λόγω της γλώσσας, δεν μπορούσαν να επικοινωνήσουν... Η ζωή που έχω τώρα βασίζεται στη γλώσσα.** ”

Ahmad, 30χρονος άνδρας από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στην Αθήνα, 2022.

Η πρόσβαση στην απασχόληση είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τις γυναίκες που αναλαμβάνουν την ευθύνη της φροντίδας των παιδιών τους, και ιδιαίτερα δύσκολη για τις μητέρες που μεγαλώνουν μόνες τα παιδιά τους, ειδικά όταν δεν υπάρχει παιδικός σταθμός στο χώρο εργασίας τους και με περιορισμένο προσωπικό ή/και οικογενειακό δίκτυο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι πάνω από το 50% των Αφγανών αιτούντων/ουσών άσυλο και προσφύγων/ισσών είναι παιδιά (βλ. γράφημα 4), ο αντίκτυπος της έλλειψης επιλογών φροντίδας των παιδιών για τις Αφγανές μητέρες που αναζητούν εργασία είναι προφανής.

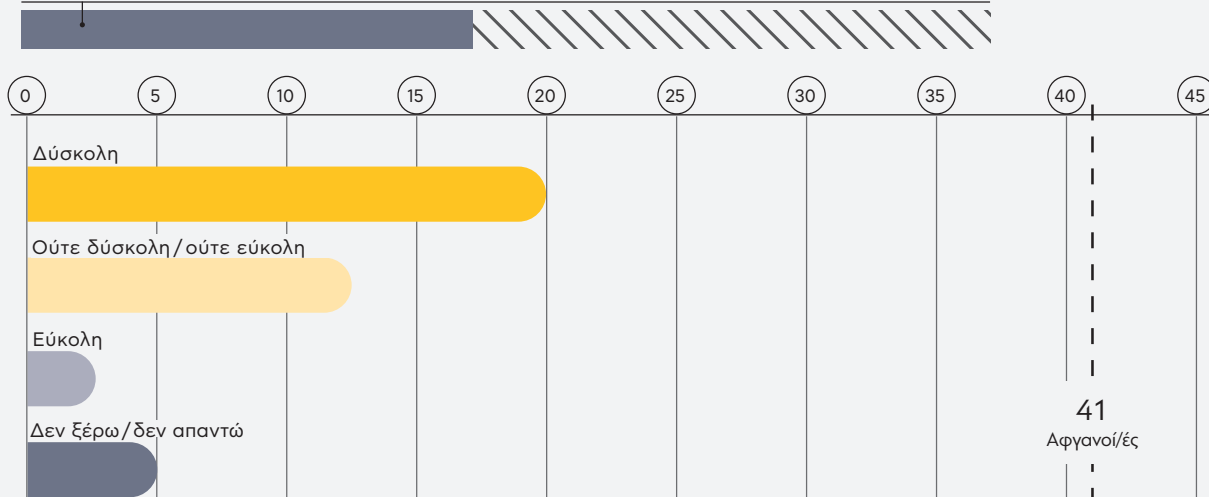
“ Η ζωή στην Ελλάδα μοιάζει με φυλακή. Όχι ότι υπάρχει ένας τοίχος μπροστά μου, αλλά σα να μου έχουν κλέψει την ελευθερία μου... Ακόμα και η χρηματική μας στήριξη μειώθηκε σχεδόν στο μισό - πώς μπορούμε να συντηρηθούμε; Ο ΑΦΜ μας (αριθμός φορολογικού μητρώου) κόπηκε επειδή η αίτησή μας για άσυλο απορρίφθηκε, πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορώ να εργαστώ. Ακόμη και αν μπορούσα να εργαστώ, λόγω των ωρών εργασίας και της έλλειψης υποστήριξης για την κόρη μου, δεν είμαι σε θέση... Πολλές γυναίκες πηγαίνουν σε “μαύρες” δουλειές. Ορισμένες γυναίκες ωθούνται στην πορνεία μόνο και μόνο για να θρέψουν τα παιδιά τους...”

Mojdeh, 26χρονη γυναίκα από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στην Αθήνα, 2022

γ. Περιορισμένη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη

Εγείρουν ανησυχίες οι απαντήσεις 41 Αφγανών που συμμετείχαν στο κοινό ερωτηματολόγιο των τριών οργανώσεων σχετικά με την υγεία τους, καθώς σχεδόν οι μισοί (20) δήλωσαν ότι η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας είναι δύσκολη, ενώ το 34% σημείωσε ότι η υγεία του έχει επιδεινωθεί από τότε που έφτασε στην Ελλάδα. Οι συμμετέχοντες/ουσες απαρίθμησαν μια σειρά από προβλήματα κατά την πρόσβαση και τη λήψη υγειονομικής περίθαλψης, όπως γλωσσικά εμπόδια και έλλειψη διερμηνείας, αίσθημα αγνόησης από τους επαγγελματίες υγείας, μεγάλοι χρόνοι αναμονής για ραντεβού και περίθαλψη, και η απόσταση/δυσκολία πρόσβασης σε ιατρικές υπηρεσίες.

49% δυσκολεύτηκαν να βρουν πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη

ΓΡΑΦΗΜΑ 10 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ 41 ΑΦΓΑΝΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Πηγή: International Rescue Committee (IRC), Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), Κέντρο Διοτίμα, «Δικαίωμα στην υγεία – Δικαίωμα στη ζωή: Μια αποτίμηση της πρόσβασης στις υπηρεσίες φροντίδας της υγείας των αιτούντων/-ουσών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα», 29 Ιουνίου 2022

34% Η κατάσταση της υγείας χειροτέρευσε

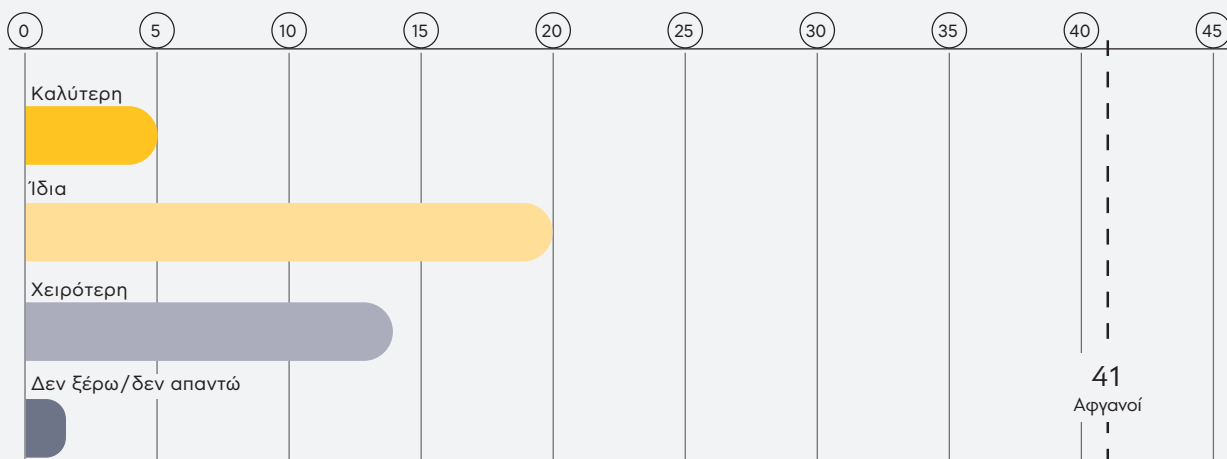
ΑΦΓΑΝΟΙ/ΕΣ

41
Σύνολο

34

η κατάσταση της υγείας χειροτέρευσε ή παρέμεινε η ίδια

ΓΡΑΦΗΜΑ 11 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΓΕΙΑΣ ΕΠΕΙΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΦΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πηγή: International Rescue Committee (IRC), Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), Κέντρο Διοτίμα, «Δικαίωμα στην υγεία - Δικαίωμα στη ζωή: Μια αποτίμηση της πρόσβασης στις υπηρεσίες φροντίδας της υγείας των αιτούντων/-ουσών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα», 29 Ιουνίου 2022

δ. Περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση για τα παιδιά σχολικής ηλικίας

Παρόλο που το σχολικό έτος 2021-2022 αυξήθηκαν οι εγγραφές των παιδιών προσφύγων σε σχολική ηλικία στο 95%, μόνο το 75% των εγγεγραμμένων παιδιών φοιτούσαν στο σχολείο τον Μάρτιο του 2022. Οι λόγοι δυσκολίας φοίτησης στο σχολείο κατά την περίοδο 2021-2022 περιλάμβαναν την έλλειψη μεταφορικών μέσων από απομακρυσμένους καταυλισμούς, έλλειψη δυναμικότητας στα σχολεία στα αστικά κέντρα, και εγκατάλειψη φοίτησης λόγω των επισφαλών συνθηκών διαβίωσης και της οικονομικής αστάθειας. Αναφέρεται επίσης ότι η απελπισία που απορρέει από την απόρριψη αιτήσεων ασύλου αναγκάζουν τις οικογένειες να θέτουν σε δεύτερη μοίρα τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών τους, καθώς επικεντρώνονται στην επιβίωση.

Μετά από τέσσερα χρόνια διαβίωσης ως αιτούσα άσυλο στην Ελλάδα σε επισφαλείς και ασταθείς συνθήκες διαβίωσης, η κόρη της Μοϊδεχ είναι ένα από τα χιλιάδες παιδιά σε σχολική ηλικία που μόλις άρχισε να πηγαίνει στο σχολείο το 2022.

“ Η κόρη μου έχει πάει στο σχολείο μόνο για 2 μήνες. Έχουμε μείνει όλοι πίσω... Μόνο μέσα σε ένα μήνα αλλάξαμε σπίτι 4 φορές, και η κόρη μου έπρεπε να αλλάζει σχολείο κάθε φορά. ”

Μοϊδεχ, 26χρονη γυναίκα από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στην Αθήνα, 2022

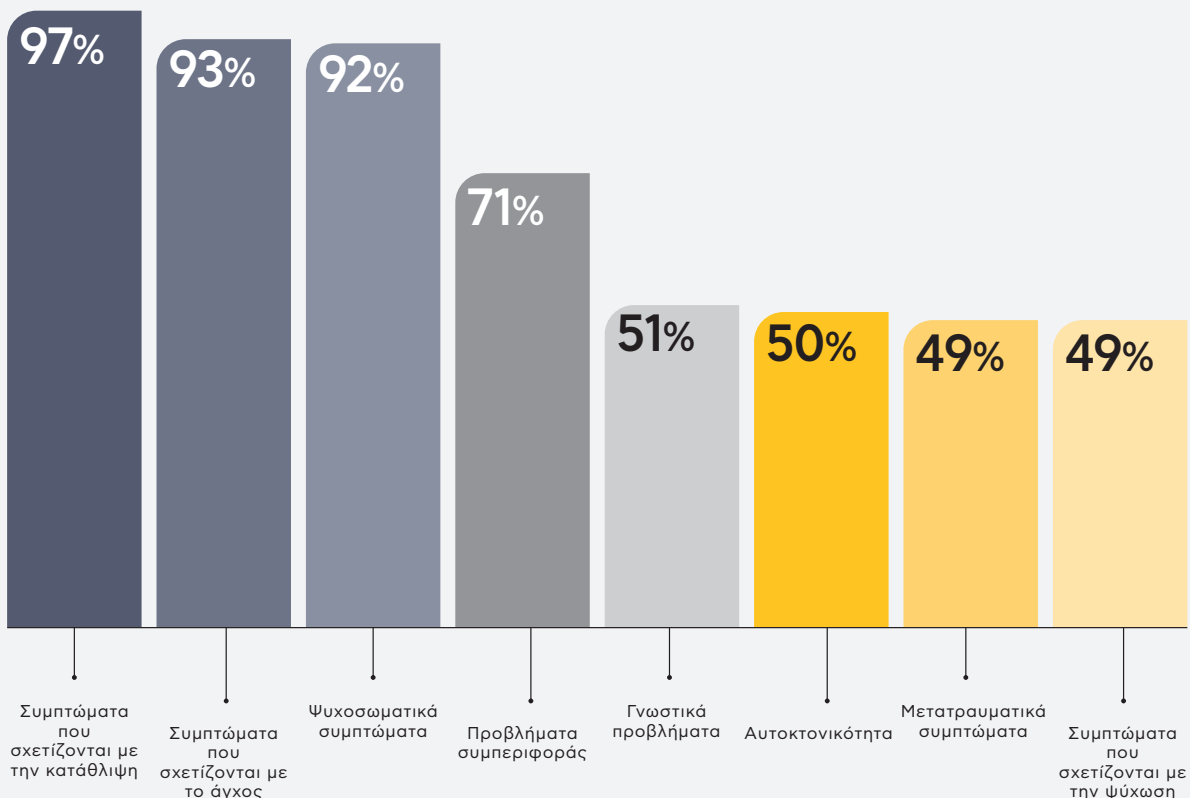
4. Επιπτώσεις του αποκλεισμού και των περιορισμών στην ψυχική υγεία

Οι εμπειρίες από την περιήγηση σε ένα σύστημα άσυλου που βασίζεται στην αποτροπή, τον αποκλεισμό και τον περιορισμό επηρεάζουν σοβαρά την ψυχική υγεία των αιτούντων/ουσών άσυλο και των προσφύγων/ισσών στην Ελλάδα, οι οποίοι/ες αναφέρουν αισθήματα αβεβαιότητας, θλίψης και απουσίας ελπίδας για το μέλλον.

“ Μέσα στον καταυλισμό, η κατάσταση είναι φρικτή. Όλοι είναι μέσα στο κοντέινερ - κανείς δεν βγαίνει έξω, όλοι πάσχουν από κατάθλιψη και νιώθουν άρρωστοι με κάποιο τρόπο - λόγω μοναξιάς, λόγω νομικού καθεστώτος και λόγω άλλων προβλημάτων που έχουν στη ζωή τους. Σομαλοί, Αφρικανοί, Αφγανοί, Άραβες - δεν έχει διαφορά, όλοι είμαστε στην ίδια κατάσταση. ”

Mehdi, 23χρονος άνδρας από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στη Σάμο, 2022.

Οι ομάδες ψυχικής υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης της IRC, βρίσκονται στα νησιά της Λέσβου, Χίου και Σάμου από το 2018 και έχουν διαπιστώσει από πρώτο χέρι τις καταστροφικές συνέπειες των πολιτικών περιορισμού της ΕΕ στους ανθρώπους που υποστηρίζουν. Από 192 Αφγανούς/ές πρόσφυγες/ισσες και αιτούντες/σες άσυλο που υποστηρίχθηκαν από το πρόγραμμα της IRC από τον Απρίλιο του 2021 έως τον Μάρτιο του 2022, 186 άτομα (97%) παρουσίασαν συμπτώματα που σχετίζονται με την κατάθλιψη, ενώ ένα ανησυχητικό ποσοστό 94 ατόμων (50%) παρουσίασε συμπτώματα αυτοκτονικότητας.

ΓΡΑΦΗΜΑ 12 ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΑΦΓΑΝΟΥΣ/ΕΣ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΥΣ/ΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ IRC ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2021-ΜΑΡΤΙΟΣ 2022)

Πηγή: International Rescue Committee (IRC), Στοιχεία ομάδας ψυχικής υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης

Η συγκεκριμένη κρίση ψυχικής υγείας επιδεινώνεται περαιτέρω από την έλλειψη βιώσιμης υποστήριξης της ένταξης στην Ελλάδα, η οποία αφήνει οικογένειες όπως η Mojdeh και η κόρη της χωρίς διέξοδο.

Αν έβλεπα ένα μέλλον για τον εαυτό μου στην Ελλάδα, θα έβλεπα τον εαυτό μου να ζει εδώ - θέλω να δουλέψω, να μάθω τη γλώσσα και να έχω ένα απλό σπίτι για ένα καλύτερο μέλλον για μένα και την κόρη μου. Αυτή είναι μια καλή χώρα, εδώ δεν υπάρχει πόλεμος.

Θέλω να μείνω, αλλά όταν βλέπω όλα αυτά τα προβλήματα που έχω - είμαι εδώ 4 χρόνια χωρίς έγγραφα, δεν έχω ακόμα απόφαση, με έχουν απορρίψει, η πολιτεία δεν με προστατεύει και δεν με στηρίζει - αν μπορούσα, θα έμεινα εδώ και θα δημιουργούσα την καλύτερη ζωή για τον εαυτό μου και θα το ανταπέδιδα στην πολιτεία, αλλά οι άνθρωποι φεύγουν από εδώ για κάποιο λόγο.

Όταν δεν βλέπεις μέλλον για τον εαυτό σου φεύγεις - έφυγα από το Αφγανιστάν επειδή δεν είχα μέλλον, έφυγα από το Ιράν επειδή δεν είχα μέλλον εκεί και αναγκάστηκα να έρθω εδώ για να ζητήσω άσυλο - και αν δεν βλέπω μέλλον για τον εαυτό μου εδώ, αναγκάζομαι να φύγω κι εγώ από εδώ και να μετακομίσω σε άλλη χώρα για να ξεκινήσω από την αρχή

Mojdeh, 26χρονη γυναίκα από το Αφγανιστάν, συνέντευξη στην Αθήνα, 2022

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Με βάση την εμπειρία και τα δεδομένα από τα προγράμματά της, η IRC διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις για τη βελτίωση της προστασίας των Αφγανών και άλλων προσφύγων/ισσών και αιτούντων/ουσών άσυλο στην Ελλάδα:

Το ελληνικό κράτος θα πρέπει:

1. Να σταματήσει τις παράνομες και βίαιες επαναπροωθήσεις και να αποδοθούν οι ανάλογες ευθύνες στους υπεύθυνους. Να δεσμευτεί να συνδράμει όλους τους ανθρώπους που έχουν εγκλωβιστεί στα σύνορα, να τους μεταφέρει σε ασφαλές μέρος και να διασφαλίσει τη δίκαιη και πλήρη πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και την προστασία από κάθε είδους επαναπροώθηση. Με την πίεση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, η Ελλάδα πρέπει να δημιουργήσει έναν αποτελεσματικό, ανεξάρτητο και διαφανή μηχανισμό παρακολούθησης των συνόρων.
2. Να ανακαλέσει την Κοινή Υπουργική Απόφαση που χαρακτηρίζει την Τουρκία ως ασφαλή τρίτη χώρα και να διασφαλίσει ότι όλες οι αιτήσεις ασύλου εξετάζονται επί της ουσίας. Οι απελάσεις Αφγανών πρέπει να ανασταλούν επίσημα, σύμφωνα με τη σύσταση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες κατά των αναγκαστικών επιστροφών που επαναδιατυπώθηκε το 2022. Οι απελάσεις πρέπει επίσης να σταματήσουν σε κράτη όπου υπάρχει κίνδυνος περαιτέρω επιστροφής στο Αφγανιστάν, κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Πρέπει να εξεταστούν εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένης της παροχής νομικού καθεστώτος και του δικαιώματος παραμονής. Οι Αφγανοί/ές αιτούντες/σες άσυλο στο έδαφος της ΕΕ δεν πρέπει να είναι εκτεθειμένοι/ες σε νομικό κενό.
3. Να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη φιλοξενία των αιτούντων/ουσών άσυλο σε μικρής κλίμακας δομές, εντός των αστικών κέντρων, οι οποίες θα στελεχώνονται από εξειδικευμένο προσωπικό, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Να απέχει από την έξωση των προσφύγων/ισσών από το σύστημα υποδοχής, όταν αυτό θα οδηγούσε εύλογα σε κίνδυνο έλλειψης στέγης ή/και επισφαλούς διαβίωσης, δεδομένης της έλλειψης βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων στέγασης.
4. Να στηρίξει τη μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην ενηλικίωση με κατάλληλη υποστήριξη

της στέγασης, πρόσβαση στην απασχόληση ή την τριτοβάθμια εκπαίδευση και υπηρεσίες για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

5. Να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την υποστήριξη της ένταξης όλων των προσφύγων/ισσών, συμπεριλαμβανομένων των Αφγανών, από την πρώτη ημέρα, μέσω:
 - Υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης από το στάδιο της υποδοχής, όπως παροχή διερμνεύσεως για την πρόσβαση σε υπηρεσίες, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, μαθήματα ψηφιακών δεξιοτήτων και πολιτιστικού προσανατολισμού για αιτούντες/σες άσυλο.
 - Καθιέρωσης μαθημάτων γενικής και επαγγελματικής ελληνικής γλώσσας.
 - Άμεσης και απρόσκοπτης πρόσβασης των αιτούντων/ουσών άσυλο και των προσφύγων/ισσών σε όλα τα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την πρόσβαση στην απασχόληση, την υγειονομική περίθαλψη και τις κοινωνικές παροχές, χωρίς καθυστέρηση.
 - Υιοθέτησης υφιστάμενων εργαλείων, όπως το Ευρωπαϊκό Διαβατήριο Προσόντων για τους Πρόσφυγες (EQPR) και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων (ECTS), για την αναγνώριση πιστοποιήσεων, διπλωμάτων, επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εμπειρίας πριν από την άφιξη στην Ελλάδα.
 - Απρόσκοπτης πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας με την καθιέρωση διερμνεύσεως σε όλα τα ιατρικά ραντεβού, τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας στους καταυλισμούς προσφύγων και τη βελτίωση της πρόσβασης στις δημόσιες δομές υγείας, όπως και την εκπαίδευση των εργαζομένων στον τομέα της υγείας και άλλων ανταποκριτών πρώτης γραμμής σε συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς, με σκοπό την προώθηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και την καταπολέμηση των φυλετικών στερεοτύπων.
 - Βελτιωμένης ένταξης των παιδιών προσφύγων/ισσών και αιτούντων/ουσών άσυλο σχολικής ηλικίας, αντιμετωπίζοντας τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν και τα οποία εμποδίζουν την πλήρη πρόσβαση στο δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Αφγανοί και Αφγανές στην Ελλάδα: μια ιστορία δύναμης, αντοχής και επιβίωσης

Συντάχθηκε από την **Tara Ansari Esfahani** και την **Pernilla Ekholm**.

Ευχαριστούμε πολύ τις συναδέλφισσες της IRC, Μάρθα Ρούσσου, Μελίνα Κούμπου, Δήμητρα Καλογεροπούλου, Niamh Nic Carthaigh, Olivia Sundberg, Lidia Giglio, Μαρία Παναγή και Αναστασία Σικιαρίδη. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στους/στις Ahmad, Mojdeh και Mehdi που μοιράστηκαν τις εμπειρίες και τις ανησυχίες τους μαζί μας.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Εριφύλη Αράπογλου – enARTE

DISCLAIMER

Αποποίηση ευθυνών: Τα στοιχεία για τους πρόσφυγες/ισσες και τους αιτούντες/σες άσυλο αυξομειώνονται, καθώς πρόκειται για έναν πληθυσμό σε κίνηση. Οι αριθμοί που απεικονίζονται ενδέχεται να διαφέρουν αυτή τη στιγμή.

IRC Hellas